

فصل چهارم «نام‌ها و یادها»

نارِ خندان، باغ را خندان کند صحبتِ مردانت از مردان کند

معنی بیت: همان طور که یک انار زیبا و رسیده می‌تواند یک باغ را خوشحال کند، هم‌نشینی با انسان‌های بزرگ نیز تو را بزرگ و گرمی می‌کند.

نکات ادبی: قافیه: خندان و مردان / ردیف: کند / آرایه: تشخیص: انارخندان و باغ خندان / تکرار: خندان و کنایه: نارخندان کنایه از انار رسیده / تناسب: باغ و انار مردان /

درس نهم

اهداف و یادگیری و انتظارات پس از مطالعه:

۱_ آشنایی بیشتر و گسترده تر با مشاهیر بزرگ دینی و مذهبی

۲_ آشنایی با مفاهیم اخلاقی «تواضع» و نصیحت‌پذیری

۳_ تقویت و تثبیت رفتارهای پسندیده

۴_ آشنایی با جایگاه عاطفی رهبر

۵_ تقویت توانایی اظهار نظر درباره‌ی پیام‌های درس

نصیحت امام (ره) و شوق خواندن

دانش‌آموزان یک مدرسه دخترانه برای امام خمینی (ره) نامه می‌نویسند. آنها در نامه‌شان به کتاب درسی خود اشاره می‌کنند که در آن نوشته شده است، امام محمد تقی، علیه السلام، نامه‌ای نصیحت‌آمیز به یکی از یاران خود نوشته است. دانش‌آموزان می‌نویسند: «ولی اماما، ما شما را نمی‌توانیم نصیحت کنیم، زیرا شما بزرگوارید و از همه گناهان به دورید. شما آن امام بت‌شکنی هستید که مدت چهل سال است نمازهای شب‌تان ترک نشده».

امام خمینی در پاسخ نامه دانش‌آموزان که خواسته بودند آنها را نصیحت کنند، نوشتند:

نکات ادبی: ولی اماما ما شما را نمی‌توانیم نصیحت کنیم.

عبارت دارای سه جمله است/ اماما: نداومندا

زیرا شما بزرگوارید و از همه‌ی گناهان به دورید.

شما: نهاد/ بزرگوار: مسند/ همه گناهان: متمم/ به دور: مسند

باسمه تعالی

«فرزندان عزیزم، نامه محبت آمیز شما را قرائت کردم. کاش شما عزیزان مرا نصیحت می کردید که محتاج آنم. امید است با نشاط و خرمی درس هایتان را خوب بخوانید و در همان حال، به وظایف اسلامی که انسان ها را می سازد، عمل کنید و اخلاق خود را نیکو کنید و اطاعت و خدمت پدران و مادرانتان را غنیمت شمارید و آنها را از خود راضی کنید و به معلم هایتان احترام زیاد بگذارید. سعی کنید برای اسلام و جمهوری اسلامی و کشورتان مفید باشید. از خداوند، تعالی، سلامت و سعادت و ترقی در علم و عمل برای شما نور چشمان، آرزو می کنم. سلام بر همه شماها.»

نکات ادبی: کنایه: نور چشمان کنایه از عزیزان

علامه محمد تقی جعفری، از همان کودکی کنجاو و دقیق بود. همراه دایی و برادرش به دامن طبیعت می رفت. طبیعت را دوست داشت و می کوشید از زیبایی های آن لذت ببرد. او، گاه دقایقی طولانی به یک گل خیره می شد و نشاط عجیبی احساس می کرد. گاهی وقت ها برای شنیدن صدای پرندگان، روی تخته سنگی دراز می کشید و چشم هایش را می بست و به آواز آنها که با صدای رودخانه در هم می آمیخت، گوش می سپرد. از تلخ ترین خاطرات روزهای کودکی او، دیدن کسانی بود که با تیرکمان به صید پرنده ها می پرداختند. او از صید کجشکی کوچک با تیرکمان، احساس بیزاری و تنفر می کرد. وقتی در حیاط مدرسه می شنید که هم کلاسی هایش با هیجان از شکار پرنده ای حرف می زنند، با ناراحتی از آنها دور می شد. او شیفته طبیعت بود و از اینکه کسانی با خشونت سعی می کردند

نکات ادبی: کنجاو و دقیق: مسند / بود: فعل اسنادی

در اولین ساعات حضورش در قم به حرم حضرت معصومه (س) پناه برد. سر بر ضریح آن حضرت گذاشت و آرام اشک ریخت. از خداوند خواست به او در راهی که انتخاب کرده است؛ اخلاص و همت بلند، عطا کند و به قلب نگران مادر نیز آرامش و نشاط بخشد و بیماری و کسالت او را شفا دهد.

زیارت حضرت معصومه (س) به او آرامش بخشید. باز هم شوق خواندن و عطش مطالعه در وجودش زنده شد. مشتاقانه به سوی «مدرسه دارالشفای» قم به راه افتاد. از حرم تا مدرسه راهی نبود، تنها چند قدم.

حرم، دل او را آرام می‌کرد و مدرسه، اندیشه‌اش را.

نکات ادبی: حرم: نهاد / دل او: مفعول / مدرسه: نهاد / اندیشه اش: مفعول عبارت دارای دو جمله است.

حجره‌ای ساده و کوچک نصیب او شد. حجره‌ای که فضای آن بیش از شش متر مربع نبود و گلیم کهنه و ساده‌ای کف آن را پوشانده بود. حجره‌ای که برای محمدتقی از همه دنیا بزرگ‌تر بود. حالا می‌توانست در کلاس درس استادان مختلف، شرکت کند و هر روز تا نیمه‌های شب به مطالعه و اندیشیدن پردازد.

نکات ادبی: حجره ای ساده و کوچک: نهاد / نصیب او: مسند

آرایه: مبالغه / حجره: نهاد / محمدتقی: متمم / همه دنیا: متمم / بزرگتر: مسند / بود: فعل اسنادی

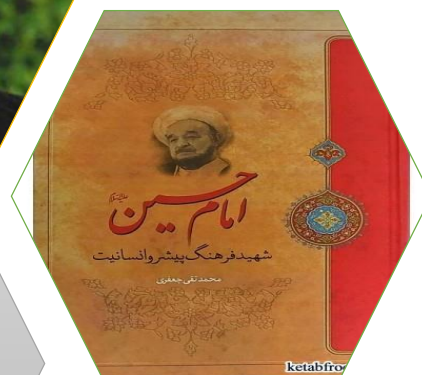
اعلام

در مرداد سال ۱۳۰۴
ه.ش در خانواده ای
فقیر در شهر تبریز به
دنیا آمد.

استاد محمد تقی
جعفری

۱۳۰۴ - ۱۳۷۷ ه.ق

هنگامی که می‌خواست به کلاس
ششم برود، مجبور به ترک
مدرسه شد و یک سال و نیم در
یک مغازه کفاشی شاگردی کرد.
بعدها به کمک یکی از استادانش
راهی نجف شد.

از استاد جعفری کتاب‌ها و
آثار علمی فراوانی درباره
نهج‌البلاغه، مثنوی مولوی و
موضوعات دیگر برجای
مانده است.

در ۲۳ سالگی به
درجه اجتهاد رسید و
پس از ۱۱ سال به
ایران بازگشت.

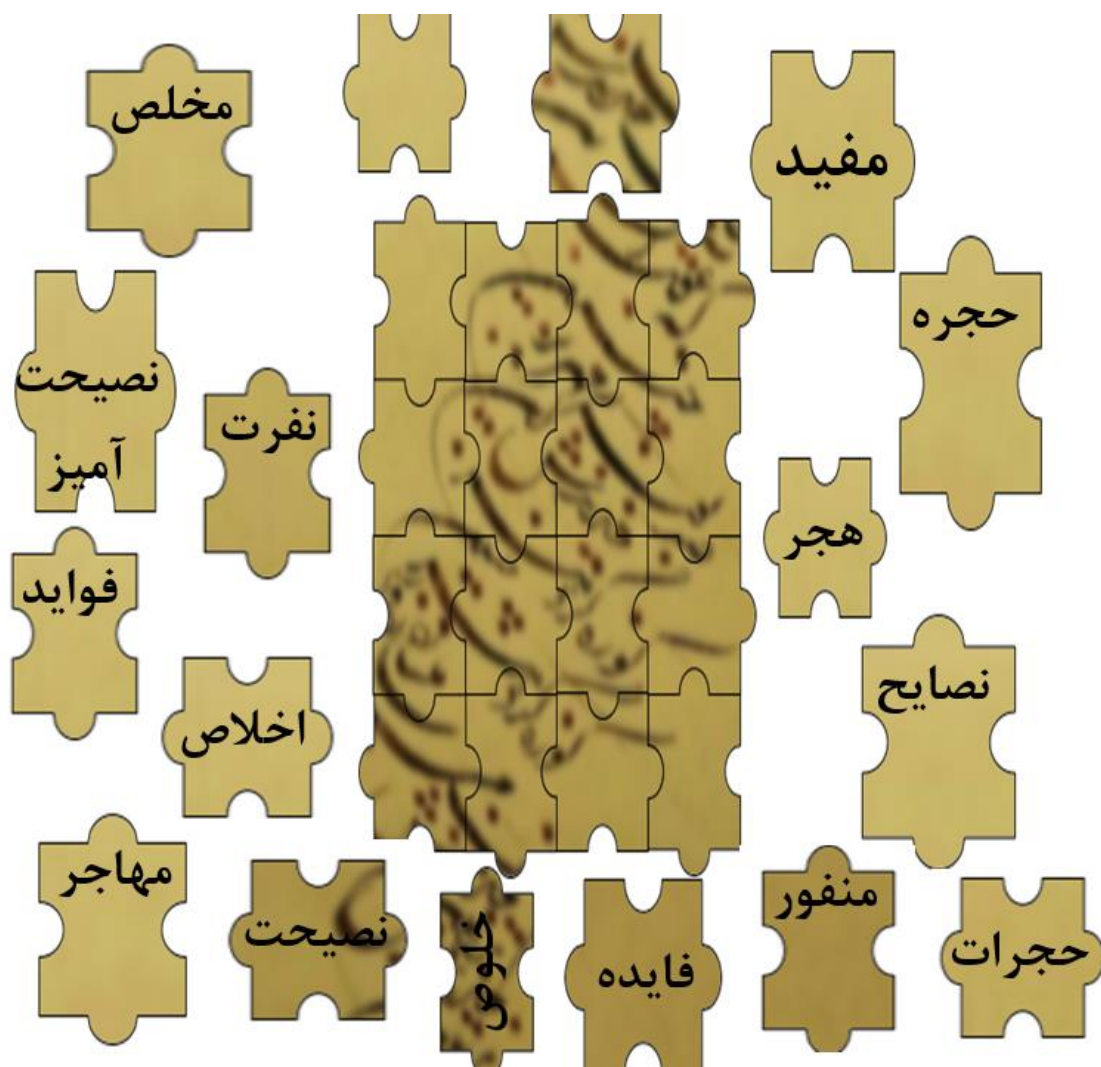

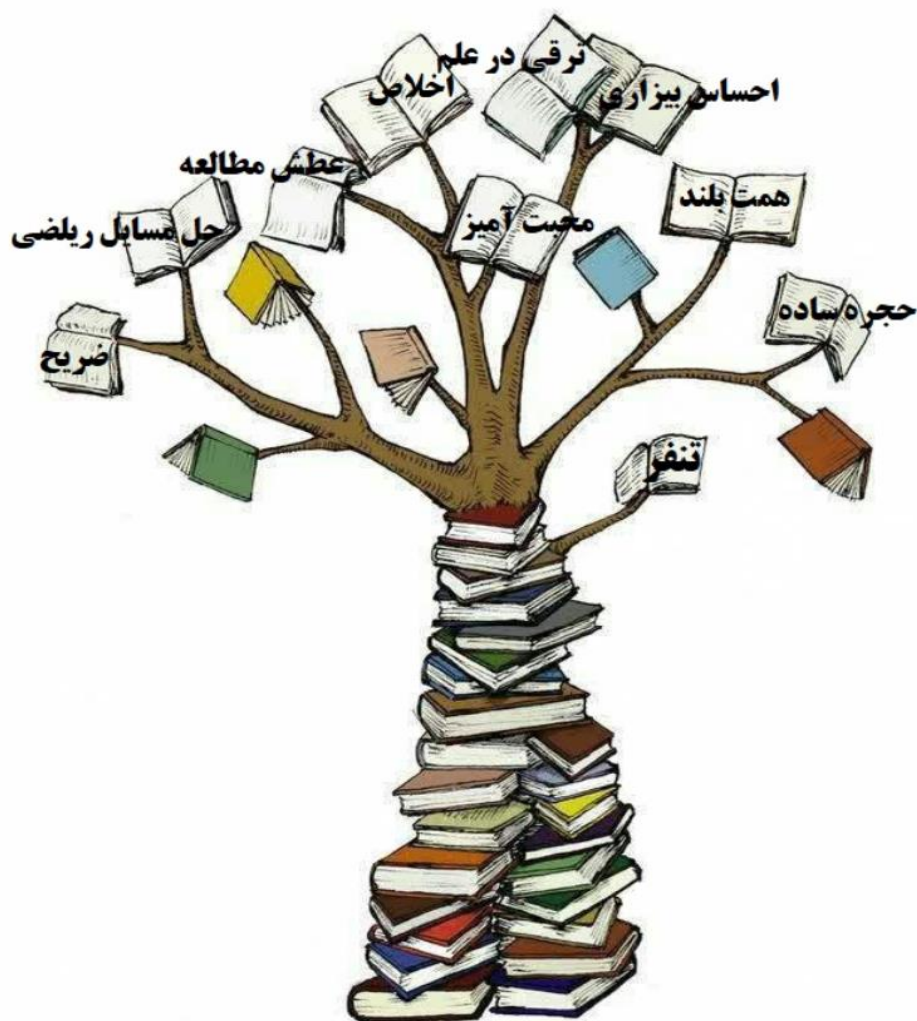
پیشوا، رهبر	امام
خواندن	قرائت
بالا رفتن ، به درجات عالی رسیدن	ترقی

ضریح	خانه ی چوبی یا فلزی که بر سر مزار عاشق، امامان یا امام زاده ها یا بزرگان دین می گذارند
همت	اراده، قصد، تلاش، کوشش
عطا کردن	بخشیدن
حجره	اتاق ، خانه ، خانه ی کوچک
اطاعت	فرمانبرداری ، پیروی
نار	مخفف انار
محتاج	نیازمند ، تنگدست
بیزاری	بیزار بودن ، تنفر
شیفته	عاشق، دلداد
اخلاص	خلوص و پاکی عقیده
کسالت	بیماری
نصیب	بهره ، قسمت
عطش	تشنگی زیاد

هم خانواده ها خوشه واژه های مرتبط با هم را پیدا کنید و بنویسید.

امتداد جملات زیر را از کتاب درسی بیابید و بنویسید.

۱- از خداوند، تعالی، سلامت و سعادت.....

۲- آنها در نامه شان به کتاب درسی خود.....

۳- گاهی وقت ها برای شنیدن صدای پرندگان.....

۴- در اولین ساعات حضورش در قم به.....

خود ارزیابی

۱ چرا دانش آموزان از نصیحت کردن امام خودداری کردند؟ ولی امام ما شمارا نمی توانیم نصیحت کنیم چون شما از همه ی گناهان به دورید و شما آن امام بت شکنی هستید که نماز شبتان ترک نشده.

۲ چگونه می توان برای اسلام و جمهوری اسلامی و کشور مفید بود؟ درس بخوانیم، برای کشور مفید باشیم، اخالق نیکو داشته باشیم، به بزرگترها احترام بگذاریم.

۳ درباره عبارت (حرم دل اورا آرام می کرد و مدرسه، اندیشه اش را) توضیح دهید. یعنی با رفتن به حرم و با رازونیا دلش آرام می شد و مدرسه که جای اندیشیدن است به او علم بیشتری یاد می دهد

دانش های ادبی و زبانی

مسند

هر چیزی که به نهاد نسبت داده می شود، **مسند** می گویند.

مثال: هوا روشن است. ← روشن: مسند   زهرا شاد بود. ← شاد: مسند   چای سرد بود. ← سرد: مسند

روش پیدا کردن مسند: برای این کار کافی است از عبارت زیر استفاده شود.

چه / چطور / چگونه + فعل اسنادی

مثال: هوا سرد است.   چگونه است؟ ← مسند: سرد

نگشت آسایشم یک لحظه دمساز.   چطور نگشت؟ ← مسند: دمساز

نگردد شاخک بی بن برومند.   چگونه نگردد؟ ← مسند: برومند

نکته:

-در نوشتن املاي دو کلمه گزاردن و گذاردن نباید این دو را با هم اشتباه کرد.

گزاردن به معنای ادا کردن و به جا آوردن و گذاردن به معنای نهادن و قرار دادن است.

-بهتر است هنگام شنیدن نشانه های اختصاری در املاء شکل نوشتاری کامل آنها نوشته شود؛ مانند ((ص)): صلوات الله علیه.

۱-درباره یکی از بزرگان محله زندگی خودتان گفت و گو کنید.

(جواب به عهده‌ی دانش‌آموز)

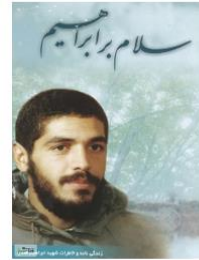
۲-قسمت‌هایی از کتابی را که درباره زندگی یکی از دانشمندان یا شهیدان است، در کلاس بخوانید و درباره آن گفت و گو کنید.

یکی از کتاب‌های زیر را انتخاب کرده و درباره آن گفت و گو کنید.

نام کتاب: سلام بر ابراهیم

نویسنده: گروه فرهنگی شهید ابراهیم هادی

موضوع: موضوع این کتاب درباره شهید مفقود الاثر، ابراهیم هادی است که رشادت های زیادی در طول زندگی خود انجام داد.

نام کتاب: من، مادر مصطفی

نویسنده: رحیم مخدومی

موضوع: زندگی نامه و خاطرات دانشمند جوان شهید مصطفی احمدی روشن از زبان مادر و دوستان و... این شهید بزرگوار.

نام کتاب: خط مقدم

نویسنده: فائزه غفار حدادی

موضوع: روایتی داستانی و مستند از زندگی شهید حسن طهرانی مقدم و تشکیل یگان موشکی ایران

نوشتن

-در جمله‌های زیر مسند را مشخص کرده، مسند مناسب دیگری جایگزین آن کنید.

-علامه جعفری کنجکاو بود. (خوشحال)

-او شیفته‌ی طبیعت بود. (دوست‌دار)

۲- برای هر یک از واژگان زیر دو هم‌خانواده بنویسید.

-درس: دروس، مدرس، مدرسه -سعادت: سعید، سعادتمند -راضی: رضایت، رضا -طبیعت: طبع، مطبوع

۳- با واژه‌های در هم ریخته‌ی زیر واژه‌هایی بنویسید که ارزش املائی داشته باشند و در متن درس به کار رفته باشند.

(ج ح ر ه ض ی ت) ضریح/حرم/حجره

۴- با توجه به معنی، املائی صحیح واژه را انتخاب کنید.

الف) نصیب: قسمت   ب) گشت و گذار: گردش

نمونه سوالات درس نهم

تستی:

۱- معنی کلمات امام، نار، شیفته، عطش به ترتیب در کدام گزینه آمده است.

الف) رهبر، نور، عاشق، تشنه

ب) پیام آور، نور، عاشق، تشنگی

ج) پیشوا، مخفف انار، معشوق، تشنگی زیاد

د) پیشوا، مخفف انار، دلدادۀ، تشنگی زیاد

۲- استاد محمد تقی جعفری در کدام شهر به دنیا آمد؟

الف) شیراز   ب) تبریز   ج) کاشان   د) اصفهان

۳- در جمله‌ی «حجره برای محمد تقی از متمم دنیا بزرگ‌تر بود.» متمم کدام است؟

الف) حجره   ب) محمد تقی   ج) بزرگ‌تر   د) بود

۴- کدام آرایه در بیت «نار خندان، باغ را خندان کند/ صحبت مردانت از مردان کند.» کدام آرایه وجود ندارد؟

الف) مبالغه   ب) کنایه   ج) تناسب   د) تکرار

تشریحی:

۵- معنی کلمات زیر را بنویسید.

ضریح: ترقی: حجره: اطاعت:

۶- در جملات زیر مسند را بیابید.

آسمان شهر، مثل همیشه زیبا بود:

او باهوش است:

۷- درباره مولانا هر چه می دانید بنویسید.

۸- برای کلمات زیر دو هم خانواده بنویسید.

نصیحت: تنفر: اخلاص:

درست و نادرست:

- ۹- کتاب مثنوی معنوی دارای ۲۶۰۰ بیت شعر است. ☐ درست ☐ نادرست
- ۱۰- در عبارت حجره ساده و کوچکی نصیب او شد، (نصیب او) مسند است. ☐ درست ☐ نادرست
- ۱۱- ترکیب نور چشمانم در درس، به معنای فروغ معنوی است. ☐ درست ☐ نادرست
- ۱۲- آرامگاه مولانا در کشور ترکیه قرار دارد. ☐ درست ☐ نادرست

جور کردنی:

- ۱۳- کلمات زیر را به معنای آن وصل کنید.
☐ بیماری	☐ بیزاری
☐ بالا رفتن	☐ کسالت
☐ تنفر	☐ ترقی
☐ خواندن	☐ قرائت
- ۱۴- نام هر یک از مشاهیر را به رویدادهای زندگی آنها وصل کنید.
☐ در قرن هفتم می زیست.	☐ محمد تقی جعفری
☐ در سال ۱۳۷۷ وفات یافت.	☐
☐ در ۲۳ سالگی به درجه اجتهاد رسید.	☐
☐ از آثار او می توان به مثنوی معنوی اشاره کرد.	☐ مولانا
- ۱۵- با توجه به جمله ی (حرم، دل او را آرام می کرد و مدرسه، اندیشه اش را) نقش هر کلمه را به آن وصل کنید.
☐ مفعول	☐ حرم
☐ نهاد	☐ دل او
☐ مفعول	☐ مدرسه
☐ نهاد	☐ اندیشه اش

۱۶- معنای هر کلمه را به املاي درست آن وصل کنید.

قسمت:	☐ نصیب	بالا رفتن:	☐ طرقي
	☐ نشیب		☐ ترقی
	☐ نسیب		☐ ترغی
اتاق:	☐ هجره	تشنگی زیاد:	☐ عطش
	☐ حجره		☐ اطش

جا خالی:

۱۷- مولانا از ..... و ..... بزرگ ایران در قرن هفتم است.

۱۸- به هر چیزی که به نهاد نسبت داده می‌شود، ..... می‌گویند.

۱۹- عبارت «حرم، دل او را آرام می‌کرد و مدرسه، اندیشه‌اش را» دارای ..... جمله است.

۲۰- کلمه محتاج به معنای ..... و ..... است.

تستی:

۱-د   ۲-ب   ۳-ج   ۴-الف

تشریحی:

۵- ضریح: خانه ی چوبی یا فلزی که بر سر مزار عاشق، امامان یا امام زاده ها یا بزرگان دین می گذارند.

ترقی: بالا رفتن، به درجات عالی رسیدن

حجره: اتاق ، خانه ، خانه ی کوچک

اطاعت: فرمانبرداری ، پیروی

۶- جمله اول: زیبا   جمله دوم: باهوش

۷- از شاعران و عارفان بزرگ ایرانی در قرن هفتم. کتاب عظیم مثنوی معنوی با ۲۶۰۰۰ بیت که گنجینه‌ای از معارف اسلامی است. آرامگاه او در قوینه ترکیه است.

۸- نصیحت: نصایح، نصیحت آمیز   تنفر: نفرت، منفور   اخلاص: خلوص، مخلص

درست و نادرست:

۹- نادرست   ۱۰- درست   ۱۱- نادرست   ۱۲- درست

جور کردنی:

۱۳- بیزاری: تنفر   کسالت: بیماری   ترقی: بالا رفتن   قرائت: خواندن

۱۴- محمد تقی جعفری: در سال ۱۳۷۷ وفات یافت. در ۲۳ سالگی به درجه اجتهاد رسید.

مولانا: در قرن هفتم می‌زیست. از آثار او می‌توان به مثنوی معنوی اشاره کرد.

۱۵- دل او، اندیشه‌اش: مفعول   حرم، مدرسه: نهاد

۱۶- قسمت: نصیب   بالا رفتن: ترقی   اتاق: حجره   تشنگی زیاد: عطش

جاخالی:

۱۷- شاعران و عارفان

۱۸- مسند

۱۹- دو

۲۰- نیازمند، تنگدست

کاری از شهین دخت مخمل باف

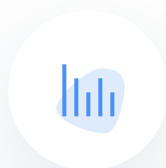
سرگروه ادبیات شهرستان بیرجند، خراسان جنوبی

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد